

УДК 378.147[37.011.3-052:80]

Лариса Стрюк

РОЛЬ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА

Стаття присвячена визначенню ролі засобів візуалізації у самостійній роботі студента-філолога. У ній зроблено спробу узагальнити досвід використання традиційних та нових засобів візуалізації, пов'язаних з впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Основна увага звернена на важливість комп'ютерної грамотності студентів, їх вміння користуватися Internet-ресурсами, мультимедіа, вміння робити презентації та підкріплювати самостійну роботу аудіо- та відеоматеріалами.

Ключові слова: самостійна робота студента-філолога, засоби візуалізації, Internet-ресурси, мультимедіа, презентації, відеоматеріали, інформаційно-комунікаційні технології.

Стрюк Л. Роль средств визуализации в самостоятельной работе студента-филолога.

Статья посвящена определению роли средств визуализации в самостоятельной работе студента-филолога. В ней сделана попытка обобщения опыта использования традиционных и новых средств визуализации, связанных с внедрением информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс. Основное внимание обращено на важность компьютерной грамотности студентов, их умение пользоваться Internet-ресурсами, мультимедиа, умение делать презентации и подкреплять самостоятельную работу аудио- и видеоматериалами.

Ключевые слова: самостійна робота студента-філолога, средства визуализации, Internet-ресурсы, мультимедиа, презентации, видеоматериалы, информационно-коммуникационные технологии.

У сучасних умовах розвитку суспільства спостерігається зростання ролі засобів візуалізації у навчальному процесі, тенденція «витіснення звичних текстів і схем зображеннями, моделями, образами, знаками тощо» [2, с. 21]. Більше того, візуалізація як спосіб фіксації і трансляції інформації не тільки доповнює, але й слугує альтернативою вербально-письмової комунікації [3]. Вважається, що візуалізація сприятиме якісній професійній підготовці майбутніх педагогічних кадрів, оновленню методів навчальної діяльності, оскільки візуальні образи «приводять до глибшого розуміння нової інформації, її швидкого переведення в довготривалу пам'ять» [1, с. 251]. Саме тому дослідження ролі засобів візуалізації у самостійній роботі студента-філолога є актуальним. Крім того, «розумна політика запровадження нового дозволить українській педагогіці конкурувати зі світовою, не допустить інтелектуального відставання нашої країни, адже сучасні комп'ютерні системи надають принципово нових можливостей для впровадження, організації та подання навчального матеріалу, що істотно впливає на педагогічну практику» [4, с. 433].

Пошук шляхів урізноманітнення самостійної роботи студентів-філологів з метою спонукати їх до самоосвіти протягом усього життя, виробити прагнення вдосконалювати свою педагогічну майстерність як майбутніх вчителів-словесників, щоб стати фахівцями високого рівня, відповідно до потреб сучасності, а застосування засобів візуалізації дозволить залучити значний масив інформації з Internet-ресурсів, забезпечити неформальне засвоєння змісту навчального матеріалу з історії української літератури XIX століття періоду становлення та шевченківського періоду.

Сучасна педагогіка актуалізує проблему вдосконалення освіти на засадах активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес та їх ефективності. Більшість дослідників, зокрема Г. Барабанова, А. Барішкін, Т. Бунєєв, Н. Житеньова, Н. Кукуруза, Є. Макарова, Н. Манько, О. Пушонкова, А. Рапуто, О. Семеніхіна, Н. Тхорів, у своїх працях вказують на гостру необхідність теоретичного, психологічного та дидактичного обґрунтування візуалізації на всіх етапах навчального процесу, але

мало хто з них торкався проблеми запровадження засобів візуалізації в організацію самостійної роботи студентів, тому обрана для дослідження проблема є актуальною і своєчасною.

Мета статті – описати психолого-педагогічні засади та узагальнити досвід використання засобів візуалізації у самостійній роботі студента-філолога.

Н. Житеньова вказує на докорінні зміни в інформаційно-навчальному середовищі завдяки його насиченості «комп'ютерною технікою та наявністю швидкого доступу до глобальної мережі Інтернет» [2, с. 18]. Це дає, на її думку, «поштовх для суттєвої модернізації навчання, підвищення його якості та результативності» [2, с. 18]. Дослідниця, спираючись на досвід вчених переконана, що «в результаті застосування візуальних образів активізуються емоційно-образні компоненти мислення, забезпечується когнітивне структурування змісту знань, когнітивне моделювання елементів структури діяльності і процесів взаємодії об'єктів, а також здійснюється конструювання нових мислеобразів і нових візуальних форм, необхідних для вивчення та розуміння навколишньої дійсності і загальнолюдських цінностей» [2, с. 19]. Саме активізація емоційно-образної системи мислення завдяки засобам візуалізації, утримування мислеобразів у довготривалій пам'яті є надзвичайно важливим для студента-філолога.

Художня література, як відомо, – мистецтво слова, оскільки слово у художньому творі є зображальним засобом, бо слово, викликаючи асоціації, активізує в уяві асоціативне поле, створюючи зорово-слухову картину світу, що оживає завдяки уяві та фантазії читача. Студент-філолог, перш за все, естетично грамотний читач, який повинен добре знати тексти творів, їх художні особливості, тому на самостійну роботу виносяться тексти художніх творів, передбачені програмою. Своєрідними зоровими опорами для студентів стають створені ними читацькі щоденники, що фіксують у письмовому вигляді основну інформацію про сюжет, композицію та образну систему твору. Ключові цитати подають художню інформацію про ідейно-естетичну основу твору. Це традиційні засоби фіксації у пам'яті образів твору. Сучасні засоби візуалізації, запропоновані Internet-ресурсами дозволяють розширити можливості студента під час виконання самостійної роботи, зосереджуючи увагу на постановках та екранізаціях творів, що є обов'язковими для

текстуального вивчення. У кінообразах створено візуальний ряд, що закріплює їх у довготривалій пам'яті, фіксує увагу на колориті епохи, посилює враження та емоційно-естетичне сприйняття.

До засобів візуалізації традиційно належать також хронологічні таблиці, що лаконічно представляють життєвий і творчий шлях письменника у основних датах і подіях, які подаються викладачеві у електронному чи роздрукованому (текстовому) вигляді. Цей вид самостійної роботи дає можливість перевірити вміння студента синтезувати опрацьований матеріал, отриманий з підручників та Internet-ресурсів, та виокремити найважливіші віхи у життєвому і творчому шляху письменника. Але значно посилює ефект сприйняття цього матеріалу, підготовлена студентом-філологом презентація, побудована на яскравих зорових образах та звуковому оформленні, що активізує сприйняття студента під час виконання самостійної роботи, розвиває його творчий потенціал у відборі і подачі необхідного матеріалу, спонукає до пошукової роботи в Internet-ресурсах. Це шлях до формування прагнення до самоосвіти та професійного становлення студента як майбутнього вчителя-словесника.

Незаперечною у цьому плані є думка Н. Тхоріва відносно того, що презентації біографічного матеріалу за допомогою різноманітних засобів мультимедіа сприяють формуванню інформаційної культури [4, с. 430]. Н. Житеньова, спираючись на наукові підходи Г. Брянцевої, Г. Сафіної, Є. Полякової та А. Полянської щодо використання засобів візуалізації, стверджує, що «візуальні, образні засоби, окрім того, що створюють ефекти ситуативної експресії, атмосферу невимушеності, спільної зацікавленості тощо, також сприяють гармонійному розвитку особистості суб'єкта навчального процесу; ... дозволяють акцентувати увагу ... на значущих моментах інформації. Візуалізація забезпечує мобілізацію ресурсів образного, логічного, комплексного мислення, ... а також естетичного, культурного, художнього потенціалу ... особистості, ... дозволяє активізувати різні форми мислення: наочно дійове, образне, асоціативне та інші, ... активізує різні види пам'яті – словесно-логічну, наочно-образну, емоційну тощо» [2, с. 20]. Засоби візуалізації, на наше переконання, підвищують пізнавальну активність студента-філолога, мобілізують до пошукової роботи, виробляють навички роботи з Internet-ресурсами та електронними

носіями, удосконалювати свою педагогічну майстерність як майбутнього вчителя-філолога, готового до нових вимог часу. Самостійна робота, яка спирається на засоби візуалізації формує зацікавленість студентів до підготовки та демонстрації презентацій, підвищує рівень їх комп'ютерної грамотності, вміння працювати з програмою Microsoft Power Point.

Поряд з простими засобами візуалізації, якими є мініхрестоматія з історії української літератури, як по періоду становлення, так і по шевченківському періоду, у яких подано поетичні тексти обов'язкові для вивчення напам'ять, але важливим є їх озвучення. Для майбутніх вчителів-словесників цей засіб є дуже важливим у майбутній педагогічній діяльності. Він дає можливість виявити старанність студента, любов до рідного слова, вміння виразно його читати. На допомогу студентам Internet-ресурси подають виконання цих творів провідними акторами або співаками, якщо поетичний твір покладений на музику. Ці електронні матеріали стають набуток кожного студента під час консультації з перевірки самостійної роботи студентів. У зв'язку з вилученням з навчального плану такої дисципліни, як «Виразне читання», саме ці засоби візуалізації сприятимуть становленню інтонаційної виразності під час відтворення тексту поетичного твору, мовленнєвої грамотності, емоційної рухливості, естетичної грамотності, без чого неможливе сприйняття і відтворення художнього тексту.

Для підсилення простих засобів візуалізації поступово вводяться у самостійну роботу студента-філолога складні, зокрема презентації життєвого і творчого шляху письменника, що являють собою систему слайдів, які подають ключову інформацію у кольоровому, звуковому оформленні. Такі перегляди систематизують знання студента, виробляють навички працювати з Internet-ресурсами з метою фахового становлення. Під час консультації з перевірки самостійної роботи необхідно оцінити здобутки кожного і надати можливість студентам обмінятися інформацією, що зберігається на флешці. Найкращі презентації студенти можуть використати у майбутній педагогічній діяльності або під час педагогічної практики. Слід також вказати на здобутки та прорахунки студентів у підготовці презентацій.

Аудіо- і відеоматеріали дозволяють зберегти інформацію на персональних гаджетах, це економить час кожного з студентів, на

певних етапах виконання завдань самостійної роботи на електронних носіях дає можливість відмовитись від конспектування. Це підвищує ефективність навчального процесу в цілому, оскільки полегшує здобуття, засвоєння та обмін необхідною фаховою інформацією з тієї чи іншої теми.

Важлива роль також належить відеоматеріалам та фільмам з належним звуковим та музичним супроводом, що активізують процес засвоєння навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання, а також екранізаціям передбачених програмою художніх творів, які стають доступними завдяки Internet-ресурсам, і підвищують естетичну, пізнавальну, філологічну грамотність студентів, їх мовленнєву та загальну культуру.

Своєрідним підсумком самостійної роботи з історії української літератури періоду становлення та історії літератури 40-60-х років XIX століття (Шевченківського періоду) є проведення науково-практичної конференції, що має на меті узагальнити увесь матеріал, що вивчався з дисципліни, виявити вміння студентів його компактно подати за допомогою мультимедійної наочності, що відіграє важливу роль у формуванні вмінь когнітивної візуалізації у студентів-філологів.

У наш час сприйняття комп'ютерної інформації є нормою серед студентів, тому повинно активно включатися у навчальний процес взагалі і у самостійну роботу зокрема, хоча методика такого впровадження ще потребує ґрунтовного дослідження.

Література

- 1. Барабанова Г. В.** Когнітивна візуалізація іншомовного професійно орієнтованого тексту в навчальних цілях / Г. В. Барабанова // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2013. – № 9 (268). – Ч. 2. – С. 251–257.
- 2. Житеньова Н. В.** Сутність візуалізації в навчальному процесі / Н. В. Житеньова // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. – 2013. – Вип. 19. – С. 18–21. – (Серія : Педагогіка).
- 3. Макарова Е. А.** Візуалізація як інтроєкція смислообразов в ментальное пространство личности : [монографія] / Е. А. Макарова. – Москва : Спутник+, 2010. – 170 с.
- 4. Тхорів Н. М.** Використання програми Microsoft Office PowerPoint для візуалізації навчального матеріалу з філологічних дисциплін / Н. М. Тхорів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2013. – Вип. 36. – С. 430–433.

SUMMARY

Stryuk L. Role of the visualization tools in independent work of students-philologists.

The article determines the role of visualization tools in the independent work of a student-philologist. It attempts to generalize the experience of using traditional and new visualization tools connected with the implementation of information and communication technologies in the learning process. The main focus is on the ability of students to use Internet resources and multimedia.

The purpose of the article is to describe the psychological and pedagogical foundations and generalize the experience of using visualization tools in the independent work of a student-philologist.

It has been proved that due to the electronic means of visualization, the emotional-figurative system of thinking is activating, the thought patterns are retaining in the long-term memory of the student-philologist, professional skills are forming, the level of computer literacy is increasing, and abilities to work with the program Microsoft PowerPoint are developing. Modern visualization tools offered by Internet resources expand the student's opportunities during the independent work, focus on the theatrical performance and screen adaptation of works, which is mandatory for textual study. The visual row is created in film images, it fixes them in memory of the student, transfers color of an era, enhances the impression and emotional-aesthetic perception. The presentation prepared by the student-philologist which created on bright visual images and sound design, activates the student during independent work, enriches imagination, forms a wide-ranging associative field, provides mobilization of complex thinking.

The independent work is checked on consultations. Students implement the exchange of professional information on different subjects and such activity helps to facilitate its assimilation. The scientific and practical conference closes independent work, which presents the best materials independently acquired by students, whose goal is to generalize knowledge of the subject and to reveal the students' skills to compactly submit them with the help of multimedia presentation.

Simple and complex means are singled out among the visualization tools; preference is given to the presentations, electronic audio and video materials, educational films and the screen version of works from curriculum that increase the efficiency of the independent work of a student philologist, influence his linguistic literacy, form a harmonious personality, that is ready for future pedagogical activity in accordance with the requirements of the time.

Key words: independent work of student-philologist, visualization tools, Internet resources, multimedia, presentations, video materials, information and communication technologies.